

AKADEMIJA UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE.

Rok 1877.

WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY.

Nr. 9 i 10.

Posiedzenie dnia 20 listopada.

Przewodniczący: Prof. Dr. GUSTAW PIOTROWSKI,
w zast. Dyr. Wydz.

Sekretarz Wydziału przedłożył pracę nadesłaną przez p. FELIKSA ZWOLIŃSKIEGO pod tytułem: Zrównania charakteryzujące ruch układów mechanicznych, w których siły i zrównania warunkowe są niezależne od chyżości punktów wchodzących w skład układu i nie zawierają czasu t w formie skończonej. Rozprawę tę, równie jak poprawki przez tego samego autora nadesłane do jego na ostatniem posiedzeniu przedłożonej pracy, oddano dwóm Członkom Wydziału t. j. Prof. ZAJĄCZKOWSKIEMU i Prof. ŻMURCE do oceny. Prof. Dr. ALTH odczytał rozprawę pod tytułem: O galicyjskich gatunkach skamieniałych otwornic rodzaju *Gyroporella*. GÜMB.

Autor zwraca uwagę, iż do bardzo ważnych skamielin dla oznaczenia geologicznego wieku skał należy także rodzaj *Gyroporella* Gumb. Jest to rodzaj drobnych otwornic, dotąd tylko w warstwach tryjasowych znajdowanych, które od innych otwornic budową swoją tak się różnią, że dawniejsi ba-

dacze SCHAFHAEUTL, SCHAUROTH i ECK, opisując te skamieliny pod nazwami *Nullipora*, *Diplopora* i *Cylindrum*, policzyli je jużto do tak zwanych nullipor, uważanych dawniej przez jednych za korale, przez innych za gąbczaki, jużto do korałi rodzaju *Chaetetes*, a STOPPANI nawet je policzył do małż z rodzaju *Gastrochaena*. Dopiero d'ORBIGNY poznał właściwą ich istotę jako otwornic, jakkolwiek fałszywie pojmował ich budowę, a na téj zasadzie mylnie umieścił je w sąsiedztwie rodzaju *Ovulites*.

CARPENTERA dokładne mikroskopowe badania otwornic i budowy ich skorup, a między innymi także już dawniej acz niedokładnie znanego rodzaju *Dactylopora* Lam., naprowadziło nareszcie REUSSA, a po nim także GÜMBLA na właściwą drogę, i wzbudziło w nich przekonanie, że te skamieliny należą do utworzonej przez GÜMBLA i w osobnej rozprawie dokładnie opisanéj rodziny *Dactyloporidae*, w której on umieścił 5 rodzajów: *Dactyloporella*, *Haploporella*, *Thyrso-porella*, *Gyroporella* i *Uteria*.

Następnie autor opisuje dokładnie, odkryte przez siebie w wapieniach dolomitycznych, leżących w okolicy Nizniowa między warstwami formacyi dewońskiej z jednej, a zlepieńcem cenomańskim utworu krédowego z drugiej strony, dwa nowe gatunki rodzaju *Gyroporella*, które nazwał *G. podolica* i *G. cyathula*, wykazując zarazem ich podobieństwo i różnicę od innych znanych już gatunków. Badania te podały mu możność oznaczenia geologicznego wieku wspomnianych wapieni dolomitowych i przyczyniły się do wyjaśnienia niektórych niedokładnie znanych szczegółów budowy skorup tych otwornic. W gatunku *G. podolica*

widzimy krążki z jednéj tylko warstwy, promienisto rozchodzących się, a swemi ściankami bezpośrednio stykających się rurkowatych przewodów, złożone, podczas gdy, w gatunkach szląskich i alpejskich, pierścieniowato ucłonkowanych, po dwa szeregow w każdym krążku się znajduje; a w gatunku *G. cyathula* poznano także szczęśliwym trafem zachowane w skale górne léjkowato-rozwarte zakończenie całej skorupy, dotychczas w żadnym innym gatunku nie znane; gdyż dotąd zawsze tylko na mniejsze lub większe ułamki téj rurkowatej skorupy bez jéj górnego zakończenia natrafiano. *G. cyathula* przeto należy do gatunków nieucłonkowanych, a różni się od innych cienką stósunkowo skorupą i mnogością owych rurkowatych przewodów, bardzo blisko obok siebie umieszczonych.

Pr. Dr. JUL. GRABOWSKI zawiadamia, iż rozbie-
rając smołę, otrzymywaną przy wyrobie gazu do
oświetlania z galicyjskiego naftowego oleju niebie-
skiego, znalazł w niej 0,05 proc. amoniaku, 0,015 proc
kreozotu i przeszło 1 proc. naftalinu, obok znacznych
ilości parafiny i różnych węglików wodu stałych
i płynnych. Ciężar właściwy tych ostatnich jest bar-
dzo wysokim względnie do ich punktu wrzenia. To
stosunkowo znaczne znajdowanie się amoniaku w wy-
soko-wrzących produktach naftowych, wytworzonych
działaniem wysokiej ciepłoty, doprowadziło p. GRA-
BOWSKIEGO do wniosku, że w surowym oleju ziemnym
znajdować się muszą różne połączenia azotowe, które
dopiero w dostatecznie wysokiej ciepłocie rozpadają
się, wytwarzając amoniak. P. GRABOWSKI oświad-

czył, iż zajmuje się dalej poszukiwaniem ciał azotowych w olejach ziemnych.

Nad tym przedmiotem zawiązała się dyskusya, w której udział brali: Dr. JUL. GRABOWSKI, Prof. Dr. CZYRNIAŃSKI, Dr. ROSTAFIŃSKI i Dr. ALTH.

Odczytanie rozprawy Dra JANCZEWSKIEGO: Kilka słów o rurkach sitkowych dla spóźnionej pory odłożono do następnego posiedzenia.

Posiedzenie Komisji fizyograficznój

dnia 13 grudnia 1877 r.

Przewodniczący: Prof. Dr. STEFAN KUCZYŃSKI.

Przewodniczący powitał p. FRANCISZKA BIENIASZA nowo przybranego i przez Wydział matematyczno-przyrodniczy zatwierdzonego Członka Komisji, po raz pierwszy w jój gronie zasiadającego; przedłożył XI tom Sprawozdań Komisji, który właśnie wyszedł z pod prasy; okazał nabyte dla Komisji od c. k. Zakładu jeograficznego wojskowego w Wiedniu fotograficzne kopije map Tatr według nowego wojskowego pomiaru (1: 25000), tudzież 6, 7, 9 i 10 arkusz mapy Galicyi (Strassenkarte), wydanėj w roku 1868 na 11 arkuszach przez c. k. Zakład jeograficzny wojskowy, na których starszy Radzca górniczy WACHTEL, Członek komisji, oznaczył wszystkie miejsca, gdzie w kraju naszym naftę lub wosk ziemny wydobywają, a oraz ilość rocznej produkeyi tych ciał w każdėj miejscowości. Następnie Przewodniczący zawiadomił Komisyję:

a) o nabytym do Muzeum za 45 zł. w. a. zbiorze ślimaków w różnyh okolicach kraju naszego zebranych przez p. WŁ. KULCZYŃSKIEGO, obejmującym 119 gatunków, a 909 okazów;

- b) o nabytej za 15 zł. w. a. rybie, głowacicy, złowionej w Czeremoszu, sprowadzonej z Żabia za pośrednictwem Prof. Dra NOWICKIEGO i p. PŁACYKIĘWICZA;
- c) o zajmowaniu się prof. KRÓŁA układaniem ogólnego zielnika systematycznego z cząstkowych zbiorów roślin nadsyłanych Komisji przez Członków z różnych okolic, a oraz spisywaniem katalogu kartkowego tegoż, tudzież spisów pojedynczych zbiorów, których dotąd jest 33;
- d) o nadesłanej Komisji przez p. J. HEMPLA broszurce: Karta królestwa polskiego z oznaczeniem głównych geognostycznych zagłębi wraz z uwagami co do poszukiwań soli kamiennj w granicach Król. Polsk.;
- e) o nadesłanym zbiorze roślin rzadszych, zebranych przez prof. TURCZYŃSKIEGO w r. 1877 na Podolu po nad brzegami Strypy, Seretu i Dniestru;
- f) o rogu znalezionym w namule rzeki Nieclawy, przesłanym przez c. k. Starostwo Borszczowskie;
- g) o nadesłaniu przez p. KRASUSKIEGO pięciu kamieni ze Złotego Potoku i wapienia z Rabsztynah;
- h) o darach przywiezionych Komisji z Podola przez p. KIRKORA, jakoto: zęby zwierząt przedpotopowych od pp. CZAJKOWSKIEGO, OBRYNNA i ROSINKIEWICZA i naciek z jaskini w Beremlanach;
- i) o nadesłanych przez p. LUDWIKA KAMIĘŃSKIEGO 8 paczkach skamielin z Maroszyny i Rogoźnika, za które do przesłanych dawniej 25 zł. w. a. jeszcze 6 zł. w. a. dopłacono;
- k) o skamielinach i geologicznych okazach zebranych w czasie tegorocznych wycieczek przez Prof. Dra

ALTHA na Podolu galicyjskiem (pak 15) i przez Dra STAN. OLSZEWSKIEGO w Krakowskiem (pak 3);

- l) o rybach przywiezionych dla komisji przez Prof. KRÓLA z wycieczki tegorocznej w obrębie dorzeczy Sanu w okolicach Szkła, Gródka, Lubaczowa, Krakowca i Mościsk, tudzież o zbiorze ślimaków zebranych przez tegoż wzdłuż wzgórza Janowskiego w r. 1877. (112 gatunków i odmian, 476 okazów);
- m) o pracach około uporządkowania zbioru entomologicznego i spisania katalogu tegoż, dokonanych w tym roku w Muzeum Komisji przez p. WŁ. KULCZYŃSKIEGO;
- n) o oczyszczeniu przez p. SEWERYNA PIOTROWSKIEGO zbioru ornitologicznego (z daru hr. KAZIM. WODZICKIEGO);
- o) o udzielonej przez p. WŁAD. ŁUSZCZKIEWICZA wiadomości, iż pp. J. HEMPEL i J. HUBE oświadczyli swą gotowość brania udziału w pracach Komisji.

Następnie Dr. ROSTAFIŃSKI zdał sprawę o zielniku darowanym Komisji przez Prof. Dra JANOTĘ, obejmującym przeszło 1000 gatunków, a do 4000 okazów, i o zbiorze porostów zebranych w Tatrach w roku 1877 przez Dra REHMANA (217 okazów); oświadczając, iż napisze do p. ARNOLDA, jako znanego specjalisty, prosząc go o zajęcie się oznaczeniem tych porostów.

Komisja powyższe swrawozdania Przewodniczącego i Dra ROSTAFIŃSKIEGO przyjęła do wiadomości.

Potem odczytano list p. ALEKSANDRA KĘSZYCKIEGO, w którym oświadcza swą gotowość założenia stacji meteorologicznej w Dzwiniogrodzie i prosi o przysłanie sobie termometru, ombrometru i barometru, tudzież potrzebnej

instrukcyi. Uchwalono polecić załatwienie téj sprawy sekcyi meteorologicznej przez swego delegata, którego w roku przyszłym wysła na objazd stacyj meteorologicznych we wschodniej Galicyi.

Również odczytano odezwę Magistratu król. woln. miasta Nowego Sącza adresowaną do Akademii umiejętności, a przez tę odstawioną Komisji, następującej treści:

Na posiedzeniu w dniu 18 października 1877 r. odbytém, powzięła Rada miasta Nowego Sącza uchwałę następującej osnowy: „W skutek powziętej od profesora WIERZBICKIEGO wiadomości, iż wysoka Akademia umiejętności w Krakowie zamierza w mieście Nowym Sączu urządzić stacyję meteorologiczną w miejsce poprzedzające w Podegrodziu istniejącej. Rada miasta, aby ułatwić rzeczzone urządzenie stacyi meteorologicznej w mieście Nowym Sączu, a z drugiej strony zapewnić miastu stałe na przyszłość istnienie tejże stacyi, wyznacza kwotę (60) sześćdziesięciu réńskich w. a. z funduszów miejskich i ofiaruje się Akademii umiejętności z gotowością, kwotą tą przyjść w pomoc przy urządzeniu w mowie będącej stacyi, a mianowicie do zakupna potrzebnych na ten cel instrumentów; wszelako z zastrzeżeniem, iż Wysoka Akademia umiejętności stacyję meteorologiczną stale w mieście Nowym Sączu utrzymywać będzie, i że z tego powodu żadne dalsze wydatki gminy tutejszej nie dotkną. Udzielając niniejszém rzeczoną uchwałę do wiadomości Wysokiej Akademii, mam zaszczyt upraszać o odpowiedź względem jej przyjęcia, tudzież o wskazanie w czyje ręce i w jaki sposób uchwalony na

na kosztą urządzenia stacyi meteorologicznój w Nowym Sączu jednorazowy datek 60 zł. ma być uiszczonym.

Komisya przyjęła z wdzięcznością to oświadczenie; wszakże, nie mogąc się obowiązywać do utrzymywania stacyi stałej w Nowym Sączu bezwarunkowo, postanowiła odpowiedzieć wspomnianemu Magistratowi, że skoro tylko wynajdzie osobę zdolną i chętną do robienia spostrzeżeń meteorologicznych w Nowym Sączu, postara się o założenie tam stacyi meteorologicznój i bez przerwy utrzymywać ją będzie, dopóki nie braknie zdolnego i chętnego obserwatora, a naówczas zgłosi się o przyobiecany zasilek i wskaże osobę, na której ręce ma być wypłaconym.

P. HOFF uczynił wniosek, ażeby Komisya wybrała Komitet w celu ułożenia planu, w jaki sposób zużytkowałyby już można zebrane dotąd przez Komisję materiały. W dyskusyi nad tym wnioskiem udział brali, oprócz wnioskodawcy, Dr. ŚCIBOROWSKI, Dr. ROSTAFIŃSKI i Dr. LUTOSTAŃSKI. Po danym przez Przewodniczącego wyjaśnieniu: że właśnie według pierwotnego planu sekcye w bieżącym roku zastanawiać się mają nad sposobem zestawiania zebranego przez Komisję materiału, w celu ułożenia z niego w swym czasie Fizyjografii kraju naszego; przeszła Komisya nad powyższym wnioskiem do porządku dziennego.

Następnie Dr. LUTOSTAŃSKI objaśniał przedłożone przez siebie dwie mapy ściennie, na których przedstawione były sposobem graficznym stósunki klimatologiczne Krakowa, według spostrzeżeń robionych na tutejszém obserwatoryjum astronomiczném w ciągu 25 lat od 1851 do 1876 r.

Nakoniec na wniosek Przewodniczącego Komisya
uznała potrzebę przybrania na Członków Komisji pp. J.
HEMPLA, JANA HUBEGO i WŁADYSŁAWA KULCZYŃSKIEGO,
których wybór stósownie do statutu Akademii przedłożonym
zostanie do zatwierdzenia Wydziałowi matematyczno-przy-
rodniczemu.